

strömmen stodo här vid stenbron, d. v. s. vägfyllnaden över sankmarken, de båda runstenarna U 97 och 98 som märken, var »dän Gambla allmenna vägen» har varit.

Enligt O. Celsius (*SR* 2, s. 289) skulle i Rotsunda gärde finnas »en oskrefven» sten, d. v. s. en bautasten utan runor.

99. Skillinge, Sollentuna sn.

Pl. 61.

Litteratur: B 137, L 389. J. Bureus, F a 6 s. 161 n:r 42 (lib. 4, Axehiellm), s. 173 n:r 54 b och s. 194 n:r 143 (lib. 5, Rhezelius), F a 5 n:r 368, F a 1 s. 83; M. Aschaneus, F b 18 s. 43, F b 19 bl. 2; Ransakningarna 1667—84; Joh. Hadorph, Resejournal; Joh. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 256; UFT h. 2 (1872), s. 58; handlingar i ATA 1931; N. Göransson och M. Svensén, Vår hemsocken Sollentuna (1931), s. 41.

Äldre avbildningar: Aschaneus a. a.; Leitz o. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 137).

Ristningen finnes på en flat berghäll omkring 550 m. V om Sollentuna kyrka i kanten av skogsmarken kring det s. k. Skillingeberget. Den gamla byn Skillinge, som på 1600-talet bestod av tre gårdar, låg ett stycke åt NNV. Platsen är utmärkt på kartan i *Vår hemsocken Sollentuna* och på kartan n:r 31 i fornminnesinventeringen för Sollentuna, upprättad av E. Bellander och O. Hallin 1928 (ATA).

En tidig uppgift om runhällen vid Skillinge finnes på en karta från år 1635, ritad av lantmätaren Thomas Christiernsson (A 95 Sollentuna 20¹, Lantmäteriarkivet); platsen är där angiven jämte anteckningen: »Een Runneskrift Vthuggen i eet Slät Bergh.» Några år förut har ristningen avtecknats av Aschaneus, som därjämte har annoterat följande: »Thenna R. Hälla vthi Skillinge hagan, widh g. Allmennewägen och Stengården. Versus septentrionem, a capite Serpentis... Nota, wid thässa Ristade Runor vthi grå Bärghällen, är 100-tals the gambles grifter, runda, $\triangle$ alliq. rectang. $\square$ mädh murar, högar, stenrösier etc. Så och i gärdesbacken strax brede wid, norr ifrå. Nota, thänna griftlefsplatzen kallas ähn Aursshagan.» — Bureus har fått inskriften av både Axehiellm och Rhezelius, men deras teckningar finnas ej i behåll. Den förre anger platsen helt kort: »I Soltuna Skillinge», den senare: »Widh Skillinge i Hagan i ett berg». — *Ransakningarna*: »I Skillinge Skougbacka finnes ett uthuggit Runnabergh». — Hadorph antecknar, att ristningen fanns »på Soltuna ägor» vid gamla vägen mellan Uppsala och Agnefit »strax vid Skillinge gård». — Peringskiöld: »Soltuna ägor vid Skillinge». Genom misstag har Peringskiöld på samma blad klistrat in träsnittet av U 90, som han försett med följande förvirrade underskrift: »Säby Soltuna Sochn och ägors Berghäll vid Skillinge och gamla vägen.»

Under ett par århundraden har ristningen sedan varit bortglömd, varunder den givetvis även blev totalt överhöljd av mossa och jord. I samband med fornminnesinventeringen i Sollentuna kom den åter i dagen.

Ristningens längd 2,25 m., bredd 1,50—0,90 m. Den är synnerligen väl huggen, ehuru något grunt, och alltigenom tydlig.

Inskrift:

afari × auk × purkisl × litu × rista × runa × iftir × aursa × fapur sin × auk × iftir × uifara × brupur sin ×
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65

A[t]fari ok Þorgisl letu rista runa[r] æftir Horsa, faður sinn, ok æftir Vi[ð]fara, broður sinn.

»Atfare och Torgils läto rista runorna efter Horse, sin fader, och efter Vidfare, sin broder.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början, efter 43 r och 66 r. Icke stungna äro 12 k, 17, 29, 45, 50, 68 i. — Aschaneus: sk efter 43 r; 60 i. — Axehiellm: 12 g, 34—38 **aurasa**, 60 a; sk efter 43 r och 66 r. — Rhezelius: intet sk efter 43 r och 66 r. — Hadorph: sk efter 43 r, men ej efter 60 a och 66 r.

De båda namnen **afari** och **uifara** (ack.) ha tydligen samma efterled, *-fari* 'farare, färdeman'. Förleden torde då vara ett adverb eller en preposition. Det senare namnet är sannolikt *Við-fari* 'han som färdas vida'; om detta, som förekommer även i andra inskrifter se Sö 256. Något namn **afari** synes däremot icke vara känt från andra nordiska källor. Förleden kan vara *a-*, *af-* eller *at-*. Det sista är det troligaste, då det ger den rimligaste meningen; jfr isl. *atferð*, f. 'uppträdande; företagsamhet, mod;

Fig. 81. U 99. Skillinge, Sollentuna sn. Efter teckning av Aschaneus.

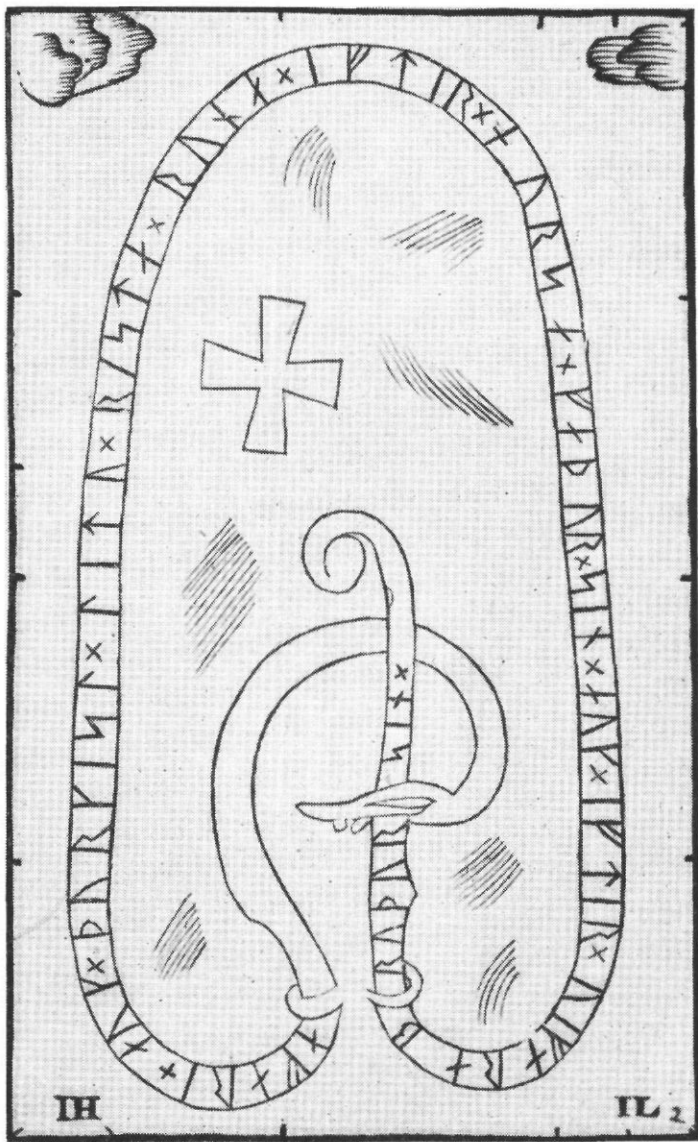

Fig. 82. U 99. Skillinge, Sollentuna sn. Efter B 137.

företag; överfall'. — 34—38 **aurasa** (ack.) torde med säkerhet återge namnet *Horsi*; jfr nom. **haursi** L 303 Åkerby, Funbo sn och ack. **haursa** L 305 Broby, Funbo sn, nom. **haursi** L 1550 Skoklosters kyrka, fsv. *Horsi* i ortnamn. Om namnet *Horsi* se E. Brate i *ATS* 20: 3, s. 19 f.

Märklig är Aschaneus' uppgift, att »thänna griftelefsplatzen kallas ähn Aursshagan». Fastän han ej uttryckligen säger det, är det klart, att han har satt detta namn i samband med inskriftens **aurasa**.¹ Och hans stavning, som ofta är etymologiserande och därför opålitlig, har säkerligen varit påverkad av denna hans kombination. Ett uttal Aursshagan torde vara högst osannolikt. Om det folkliga uttalet har varit *Orshagan* (*Horshagan*), finns givetvis en möjlighet till tradition, men knappast mera. Namnet kan helt enkelt ha betytt 'hästhagen', till *hors* 'häst, sto' eller *örs* 'stridshäst'. Det är emellertid att märka, att ordet *hors* nuförtiden företrädesvis synes vara ett sydsvenskt och götiskt ord.

¹ Jfr ovan s. 129 om namnet Edsbacka, där han vill återfinna namnet på den döde, över vilken runstenen U 96 är rest.

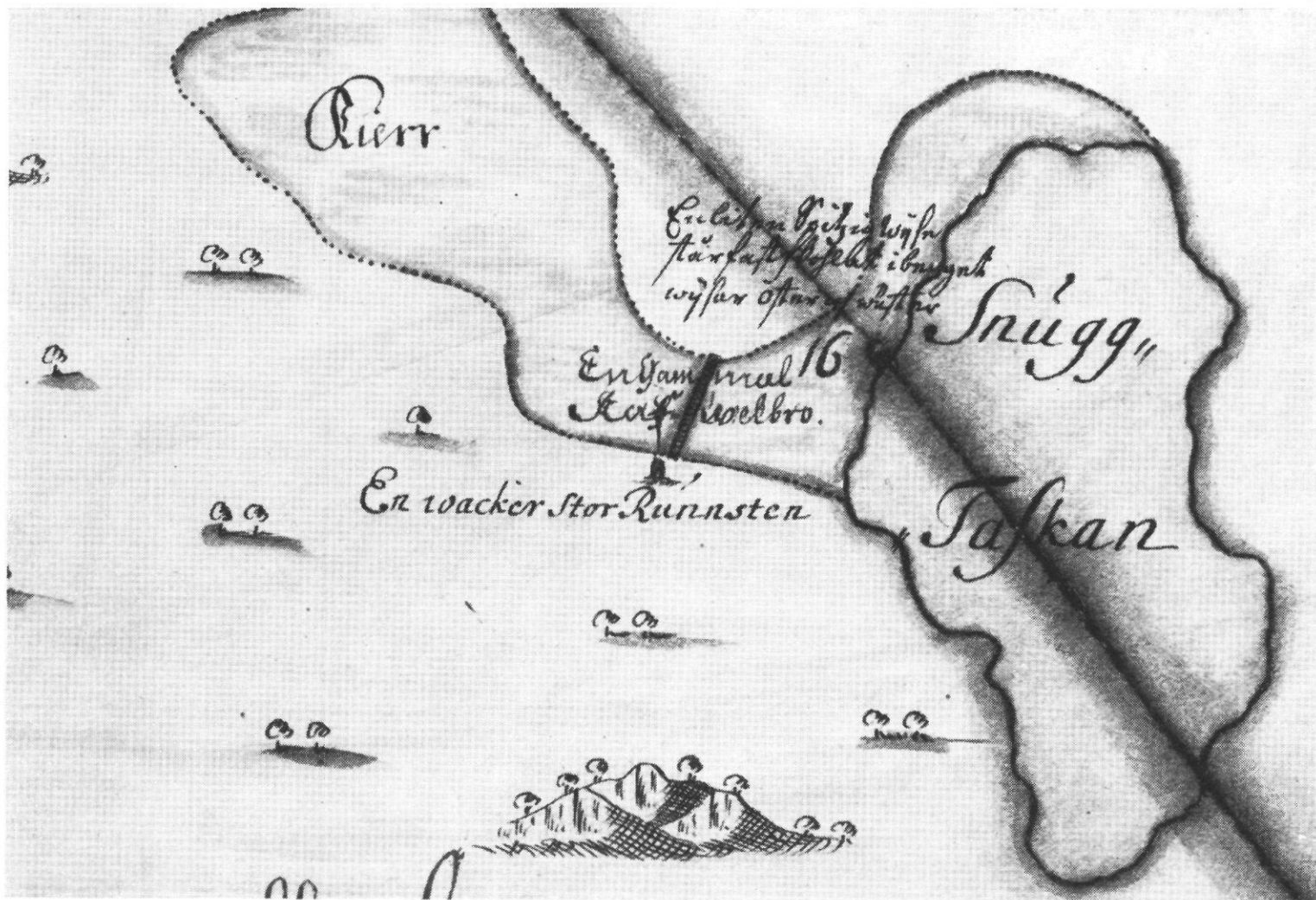

Fig. 83. Utsnitt av en karta över Edsbergs säteri 1715.

100. Skälby, Sollentuna sn.

Pl. 62.

Litteratur: B 140, L 393. Joh. Bureus, F a 6 s. 94 n:r 9 (lib. 2, Aschaneus), s. 165 n:r 15 (lib. 5, Rhezelius), F a 5 n:r 118, F a 1 s. 29, F f 6 n:r 50; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 260; O. Celsius, SR 2, s. 146, 289; F. Burman i Nova Acta R. Soc. Scient. Ups., Vol. 5 (1792), s. 302; UFT h. 2 (1872), s. 59; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 15, Anteckningar 1902 (ATA); N. Göransson och M. Svensén, Vår hemsocken Sollentuna (1931), s. 42; Fornminnesinventeringen för Sollentuna, fornlämning n:r 38, med karta av G. A. Hellman 1930 (ATA).

Äldre avbildningar: Bureus, kopparstick (F f 6, n:r 50); Leitz och Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 140); Brate 1902 (ATA).

Runstenen står o. 90 m. V om sjön Snuggan, o. 550 m. NNÖ om lägenheten Gustafsberg på Skälby ägor, på v. sidan av stigen från Gustafsberg till sjön. Ristningen är vänd mot Ö. Omkring 80 m. N om runstenens plats går gränsen mellan Sollentuna och Fresta socknar. Platsen är utmärkt på kartan i *Vår hemsocken Sollentuna* och på en specialkarta i fornminnesinventeringen för Sollentuna (ATA).

Omedelbart N om runstenen utbreder sig en omkring 50 m. bred mosse. Över denna går en gammal väg, direkt fortsättande gångstigen från Gustafsberg. I mossen synes här »under ett intill 1—2 dm. tjockt torvlager en stenbro, som är c:a 2 m. bred och intill 0,5 m. djup. N om mossen fortsätter gångstigen i närmast nordlig riktning.» Både runstenen och bron finnas utmärkta på en karta år 1715 över Edsbergs säteri (A 95 Sollentuna 4², Lantmäteri-